

Broedseizoen 1964 in de reservaten „Middelplaten” en „Goudplaat” aan het Veerse Meer

Door T. Lebret

(Stichting Natuurmonument „De Beer”)

In „Het Vogeljaar” van juni 1962 (10e Jg. no. 3) werd iets meegedeeld over de vogels van het Veerse Meer in het eerste jaar na de afsluiting. We zijn nu drie jaar verder en het is wellicht de moeite waard na te gaan hoe het broedseizoen 1964 in de reservaten „Middelplaten” en „Goudplaat” is verlopen. Beide reservaten zijn in beheer bij de Stichting Natuurmonument „De Beer”.

Terwijl vóór de afsluiting de vogels uitsluitend konden broeden op de schorren die bij vloed niet onderliepen, hebben zij zich nu gevestigd in de „nieuwe” gebieden, dus in de vroeger alleen bij eb droogvallende platen en slikken. De schorren zijn trouwens al grotendeels in cultuur gebracht en de reservaten liggen in de nieuwe gebieden. Deze hebben een rijke begroeiing, die overigens een wisselende dichtheid heeft. Lage gedeelten hebben een vegetatie van zoutminnende planten.

De Middelplaten

Voor de zuidelijke oever van het Veerse Meer, even ten westen van Wolfaardsdijk liggen enkele zandige platen, de Middelplaten. De westelijk daarbij aansluitende oever behoort bij dit reservaat. Langs de watergrens gemeten heeft het een lengte van ca 4,5 km. De grootste breedte van het reservaat is ca 1 km. Van uit het Veerse Meer dringen verschillende krekten het gebied binnen. Sommige krekten verenigen zich en isoleren zo de eigenlijke Middelplaten. De werkelijke oeverlengte is daarom veel groter dan de „juridische” grens van het reservaat aan de waterzijde en bedraagt ca. 11 km. De oppervlakte van het reservaat is ca 245 ha, waarvan globaal 75 ha uit water bestaat. De eigenlijke Middelplaten zijn respectievelijk 25 ha en 12 ha groot. De „vaste wal” is globaal 130 ha groot.

De ontwikkeling van de vegetatie was in 1963 hier en daar al zo stormachtig, dat besloten werd het gebied te gaan beweiden met schapen. De gedachtengang, die hieraan ten grondslag ligt, wordt binnenkort in het tijdschrift „Natuur en Landschap” uiteengezet. Tevens werd op de vaste wal ca 33 ha met gras ingezaaid ten behoeve van de ganzen. (Lebret 1964). Het was bijzonder opvallend hoe positief sommige vogelsoorten reageerden op de eerste grondbewerking met de schijfegge, waarbij de dorre onkruidvegetatie van vorig jaar (kamille, melde, duizendknoop, etc.) werd verwijderd. Terstond kwamen *kieviten* boven het gebied baltsen en reeds de eerste morgen legde een *scholekster*-♀ een ei in een nestkuiltje in het versgeëgte terrein! Ook *kluten* en *strandplevieren* vertoonden belangstelling. Hoewel de krachtige wind en de droogte in mei voor verstuiwing deden

vrezen, is het zaaisel heel goed opgekomen. *Kieviten*, *kluten* en *scholeksters* broedden op het zaaisel. Andere soorten, *tureluur*, *scholekster*, *kemphaan* en *patrijs* benutten het randeffect langs de grens van het ingezaaide kale en het onbewerkte, dus ruige terrein.

Begin juli werd aan de landzijde van het reservaat een afrastering van ursusgaas geplaatst en een drinkwaterleiding gelegd. In augustus werden 65 schapen in het gebied losgelaten, welk aantal later nog zal worden uitgebreid.

Broedvogels

Bergeend — *Tadorna tadorna*

Hoewel geen nesten werden vastgesteld is broeden in ruigte en in konijnenholen, die in zandige bulten voorkomen, niet uitgesloten.

Wel werden bij ieder bezoek na begin juni enkele paren met jongen gezien. Begin juli stelde de bewaker, de heer M. de Jong een paar met 30 jongen van verschillende grootte vast.

In totaal waren er 10 paren met jongen. Bovendien zijn een 120-150 volwassen exemplaren steeds in het reservaat aanwezig.

Wilde eend — *Anas platyrhynchos*

Zeker 50 nesten, de meeste in ruigte, maar sommige nesten lagen vrij open. De moedereenden verlaten met de jongen meestal spoedig het reservaat en trekken naar het zoete water in de polders. Eind april begonnen zich al grote aantallen ♂♂ in het reservaat te verzamelen, vooral op de eigenlijke Middelpaten. In juni en juli waren hier regelmatig een 250 ♂♂ bijeen.

Slobeend — *Anas clypeata*

Broeden niet vastgesteld, doch niet uitgesloten.

13-6-1964 ca. 30 ♂♂ bijeen.

Wintertaling — *Anas crecca*, en

Zomertaling — *Anas querquedula*

Van beide soorten enkele ♂♂ tussen de *wilde eenden*.

Patrijs — *Perdix perdix*

Op 16-7-'64 1 paar met ten minste 6 jongen. Volgens De Jong 3 broedparen.

Fazant — *Phasianus colchicus*

Naar schatting 8 nesten in ruigte.

Scholekster — *Haematopus ostralegus*

Omstreeks 40 paar, verspreid over het gehele reservaat, zonder duidelijke terreinvoorkeur.

Kievit — *Vanellus vanellus*

De grootste dichtheid had deze soort in de kleiige strook tussen het reservaat en de Egbert Petruspolder. Deze is vooral bezet met dode zeekraalplantjes van het vorige jaar, terwijl de volgende generatie vroeg in het voorjaar als de *kievit* broedt, nog nauwelijks opkomt. In deze zone hingen eenmaal 26 gealarmeerd roepende vogels boven mij in de lucht (15 mei). Ook elders nog vele paren, zodat er stellig 30 paren hebben gebroed. Een laat jong werd gezien op 5 juli.

Intussen verschenen begin juni al troepen doortrekkers; soms waren er honderden bijeen.

Bontbekplevier — *Charadrius hiaticula*

Alarmerende vogel op een schelpstrandje tegenover de eigenlijke Middelpaat. Vlg. bewaker De Jong wellicht 2 broedparen.

Strandplevier — *Charadrius alexandrinus*

Overall in de zandige en zilte delen van het reservaat. De schatting van 75 paar (De Jong) is zeker niet te hoog.

Opvallend was een troepje niet broedende vogels van 15-20 ex. dat steeds in de zeekraal-zone vertoefde.

Wulp — *Numenius arquata* en

Regenwulp — *Numenius phaeopus*

Steeds enkele ex. aanwezig. Tegen zonsondergang duidelijke toeneming (slaapplaats).

Witgatje — *Tringa ochropus*,
Bosruiter — *Tringa glareola*,
Oeverloper — *Tringa hypoleucos* en
Zwarte ruiter — *Tringa erythropus*
Steeds in een of meer ex. aanwezig.
Tureluur — *Tringa totanus*

Zeer algemene broedvogel, voor wie de huidige hoogte en vooral de hoogtevariatie van de begroeiing optimaal gunstig lijkt. Zeker 100—120 paar.

Kemphaan — *Philomachus pugnax*

Steeds een troepje van ca. 15 ♂♂ aanwezig met voorkeur voor de kale kreekranden. Vlg. De Jong 2 kennelijk broedende ♀♀ aan de oostrand van het reservaat. Een derde gealarmeerd rondvliegend ♀ aan de n.w.-rand van het oostelijke, ingezaaide perceel.

Kluut — *Recurvirostra avosetta*

Door zijn talrijkheid, opvallende kleur en gedrag een der karaktervogels van het reservaat. De nesten liggen meestal een 5 tot 15 meter van de waterlijn op open plaatsen.

15 mei werden de eerste jonge *kluten* gezien, wat overeenkomt met broedbegin op 21—23 april maar ook op 5 juli waren er nog kleine jongen. De jongen van 15 mei moeten na 6 weken (Heinroth), dat is op 26 juni, hebben kunnen vliegen. Van der Vrie en Van den Anker deelden mij mee op 24 juni per boot langs het reservaat te zijn gevaren en vervolgens tot voorbij de Goudplaat, op welke tocht 350—400 *kluten* gezien werden. Mogelijk zijn enkele bijna vliegvlugge jongen meegeteld. Anderzijds zijn stellig 50—75 *kluten* in de smalle zijkreekjes, die vanaf het Veerse Meer niet te zien zijn, buiten hun telling gebleven. Op 25 juni zullen dus 400—475 *kluten* aanwezig geweest zijn, zodat een schatting van 200 paar *kluten* geoorloofd lijkt. Hiervan bewonen waarschijnlijk 100 paar de Middelplaten. De verspreiding van de overige paren komt hieronder nader ter sprake.

Zilvermeeuw — *Larus argentatus*

2 paar alarmerend op 9 mei; idem bij volgende bezoeken, maar op 23 mei en later niet meer. Op 13 juni ca. 150 niet-geslachtsrijpe *mantel-* en *zilvermeeuwen* bijeen op de Middelplaat.

Kokmeeuw — *Larus ridibundus*

Op de Middelplaten ca. 150 broedparen, aan de wal nog een 50 paar. Het is opvallend dat deze *kokmeeuwen*, die grotendeels uit de voormalige schorren afkomstig zijn, waar zij wegens het getij hoge nesten plachten te bouwen, nu in het getijloze reservaat ook hoge nesten maken.

Visdief — *Sterna hirundo*

Op de Middelplaten broeden een 60 paar, aan de wal nog een 15 paar. Op 5 juli reeds vliegvlugge jongen.

Dwergstern — *Sterna albifrons*

9 mei 3 ex. in een soort baltsvlucht bij de Middelplaat. Op 13 juni zagen De Jong en schr. een vogel een keer of vijf een gevangen visje naar een bepaald punt brengen, zodat broeden waarschijnlijk is. De Jong vermoedt dat er 3 paar hebben gebroed.

Holenduif — *Columba oenas*

Regelmatig enkele paren, soms in troepjes tot 20 ex. bijeen. Op 25 april baltsroep gehoord, broeden in konijnenholen niet uitgesloten. Soms enkele *tortelduiven* en *houtduiven* in de troepen of apart.

Koekoek — *Cuculus canorus*

Regelmatig in het reservaat; legt mogelijk bij de talrijke *graspiepers*, *veldleeuweriken* en *gele kwikstaarten*.

Veldleeuwerik — *Alauda arvensis*

Algemene broedvogel; vlg. De Jong ca. 30 paar.

Graspieper — *Anthus pratensis*

Algemene broedvogel vlg. De Jong ca. 10 paar.

Gele kwikstaart — *Motacilla flava*

Algemene broedvogel; vlg. De Jong ca. 20 paar.

Rietzanger — *Acrocephalus schoenabaenus*

Enkele zingende ♂♂ in de zware ruigten van wilgenroosjes in de z.w.-hoek van het reservaat.

Rietgors — *Emberiza schoeniclus*

Overal in ruige vegetatie, vermoedelijk een tiental broedparen.

De Goudplaat

De Goudplaat is de zuidwestpunt van Noord-Beveland en heeft de vorm van een driehoek, die met de punt naar het zuiden wijst. Hij wordt aan twee zijden door het Veerse Meer begrensd en heeft een oeverlengte van ca 2 km en een landgrens van 1 km. De oppervlakte is ca 50 ha.

De vegetatie

De ontwikkeling op de Goudplaat is (gelukkig) wat achter op die van de Middelpaten. De oorzaak van dit verschil is een combinatie van factoren: de plaat ligt lager en is zeer zandig. Dit zand is in 1961 en 1962 geleidelijk weggestoven tot dat een uitgestrekte schelp laag was blootgekomen, die weerstand bood. Langs de noordrand zijn wat lage stuifduintjes gevormd. Wel heeft de natte zomer van 1963 de vegetatie geholpen, zodat nu langs een smalle strook aan de westelijke oever en een veel bredere aan de oostelijke oever een ijle vegetatie van kamille en melde ontstaat. De ervaring leert echter dat deze nu in enkele jaren zeer grote vorderingen zal maken. Hier komt bij dat zich in deze vochtige oeverstroken overdag zeer grote aantallen *wilde eenden* verzamelen, die enorme hoeveelheden mest produceren, waarin wellicht ook nog kiemkrachtig zaad aanwezig is. Op 27 juni waren er reeds een 500 *wilde eenden* bijeen en eind augustus ca. 3000. Het karakter van de Goudplaat wordt overigens nog geheel bepaald door de enorme, verblindend witte schelpvlakte van zeker 25 ha. Het terrein bezit geen geulen, maar het zuidelijk deel van de oostelijke oever is zeer ondiep en heeft een soort baai, waarin de jonge *kluten* en *bergeenden* een zeer gunstig biotoop vinden.

Bergeend: Op 24 juni 1 paar met jongen. Bovendien ca. 26 niet-broedvogels, die op het hoogste van de schelpenbank zitten te slapen.

Visdiefje: Ca. 75—100 paar.

Dwergstern: Ca. 5 paar.

Kluut: Ca. 30 paar.

Tureluur: Een legsel gevonden. Stellig een dozijn paren langs de noordrand in de overgangsvvegetatie.

Scholekster: Eveneens een dozijn paren.

Bontbekplevier: 1 of 2 paar.

Strandplevier: Wellicht een 30 paar.

Kleine Plevier: Een alarmerende vogel.

Platen buiten de reservaten

Dit zijn de plaat voor de monding van de geul van de Piet en de plaat ten zuiden van de Haringvreter, ter hoogte van Wulpenburg. De Rijkspolitie te water houdt toezicht en zorgt dat de verstoring hier tot een minimum beperkt blijft.

Op de lange duur worden de vogels echter door ruigtevorming bedreigd. Er bestaan plannen deze platen hetzij op te spuiten tot recreatieterrein, hetzij weg te baggeren. Het aantal broedvogels op elk der platen is vermoedelijk van de orde van grootte van 20 paar *visdiefjes* en 50 paar *kokmeeuwen*. Op de plaat voor de Piet broedden ook *kluten*. Vermoedelijk broeden op de Haringvreter ondanks de recreatiedrukte ook nog enkele paren *kluten*, *visdiefjes* en *kokmeeuwen*.

Tenslotte dient nog te worden vermeld, dat op tal van plaatsen langs de oever van het Veerse Meer verspreid broedende *kluten*, *kieviten*, *tureluurs*, *scholeksters* en *strandplevieren* kunnen worden gevonden.

De aantallen vogelsoorten en individuen zijn behoorlijk. De Middelpaten (160 ha) hebben ca. 770 broedparen in 20 soorten, de Goudplaat (50 ha) heeft ca. 190 broedparen in 9 soorten. Deze betrekkelijk grote dichtheid is te danken aan de broedkolonies van *kokmeeuwen* en *visdiefjes* en ook *kluten*. Deze laatste zijn typische oevervogels. Hun aantal wordt dus eerder door de oeverlengte, dan door de oppervlakte van het achterliggende gebied bepaald. Dit is dus een kwestie van randeffect. De *kokmeeuwen*- en *visdiefjes*kolonies zijn te danken aan het i s o l e m e n t van hun broedterrein en ook isolatie kan als randeffect worden opgevat.

De geïsoleerde ligging van de eigenlijke Middelpaten heeft echter ook een bezwaar: doordat er geen drinkwater kan worden gebracht kunnen er geen schapen worden gebruikt om de vegetatie kort te houden. Dit geldt ook voor de Goudplaat. Dat is een onnatuurlijke toestand, want wilde hoefdieren zoals edelhert, ree en wild zwijn zouden er zich niet door laten afschrikken. Doch deze soorten zijn niet aanwezig. Hazen en konijnen, hoewel talrijk, kunnen de vegetatie alleen niet baas. De enkele reeën die in juli en augustus 1964 op verschillende plaatsen op Noord- en Zuid-Beveland werden gezien, zullen, als zij al in het reservaat komen, ook geen merkbare invloed uitoefenen. Tegen 1978, als de Oosterschelde en dus ook het Veerse Meer gaan verzoeten, moet deze kwestie opnieuw worden bezien.

Litteratuur:

Lebret, T., 1964: Waterwild en Deltawerken. II. Operatie „graszaad” een beheersmaatregel ten behoeve van kolgans, rietgans en brandgans in het reservaat „de Middelpaten” in het Veerse Meer. *De Levende Natuur*, 67 : 133.

- *Het adres van de schrijver luidt: Mr. T. Lebret, Populierenlaan 7, Middelburg.*